

ETT SKRIVPROJEKT
i sex delar

Fredrik Sandström & Sven Janbrink
Gäddgårdsskolan Arboga hösten 2015

Syfte

Eleverna tränar på berättelsens olika delar och bygger steg-för-steg ihop delarna till en trovärdig och läsvärd historia. Eleverna tränar även på:

- * att skriva och följa språkets regler (t ex stor bokstav, punkt, fullständiga meningar),
- * att gestalta, dvs levandegöra och språkligt illustrera, känslor, tillstånd och naturen,
- * att använda dramaturgi och
- * att strukturera skrivandet (inledning, röd tråd, avslutning, stycken).

Planeringen i korthet

Vilse är ett skrivprojekt i sex delar som resulterar i en längre berättande text. Varje del tränar på något specifikt, men vissa moment återkommer i flera delar, till exempel att gestalta och att använda olika berättarperspektiv.

Kapitel 1: Fängslande inledning

Kapitel 2: Personbeskrivning

Kapitel 3: Miljöbeskrivning

Kapitel 4: Dialog

Kapitel 5: Dramaturgin stegras

Kapitel 6: Avslutning

Tid till förfogande

Cirka tre lektioner/vecka i fyra-sex veckor.

Metod och projektets struktur

Varje del är uppbyggd på ungefär samma sätt. Inledande gemensamma och parvisa övningar inom området som gradvis övergår till individuella uppgifter. Slutligen skriver eleven en egen text som senare ingår i den färdiga texten. De inledande övningarna är förslag och kan såklart anpassas efter elevernas ålder och tidigare kunskaper.

Förslag på tillvägagångssätt vid det enskilda skrivandet

Skriva ca 15 minuter. Eleverna läser varandras texter, parvis eller i mindre grupper och noterar saker i texten som kan göras annorlunda (både språk och innehåll). Eleverna lyfter även positiva saker i texten enligt *two stars and a wish*. Fortsätt skrivandet!

Introduktion

Förklara att ni under en period ska skriva en text som handlar om att bli vilse i skogen. Varje lektion kommer eleverna att skriva olika delar av en berättande text. Inled med att titta på filmklippet Markoolio "Vilse i skogen" <https://www.youtube.com/watch?v=GBkhpUVlkis>

Del 1 Att skriva en fängslande inledning - inledande övningar

Ett knep att få till en gripande text är att gestalta. Istället för att berätta att personen blir rädd, ledsen eller arg ska författaren berätta vad personen *gör, säger och tänker*. Skriv upp några känslor, tillstånd eller egenskaper och låt eleverna fundera på vad till exempel en *ledsen, orolig och arg* person gör, säger och tänker. Skriv upp förslagen på tavlan.

Ett annat knep är att läsaren måste lära känna karaktären och vara rädd för att denne ska skadas eller dö. Läsaren bör tycka om personen (se till att den gör något som upplevs positivt i inledningen). Tänk situation: En klass på skogsutflykt. Låt eleverna fundera på vad personen kan göra *som är snällt*. Skriv upp elevernas förslag på tavlan, t ex *bjuda en kompis på saft eller pannkakor, erbjuda bättre sittplats eller hämta något*. Eleverna kan parvis skriva en kortare text om en "snäll" person. Exemplet läses upp i helklass.

Ett bra skrivknep för att läsaren ska komma närmare händelsen är att använda jag-form. Ändra texten ovan till jag-form. Kom ihåg att skriv verben i presens (nutid).

Förutsättningar del 1

Du är på skogsutflykt med klassen. Vädret är vackert och alla är glada. Ni slår er ner på vanliga samlingsplatsen och äter matsäck. Efter pausen vandrar var och en iväg för att plocka svamp och bär. Du tar på dig dina hörlurar, skruvar upp volymen och diggar musik, samtidigt som du fyller hinken med blåbär. När spellistan är slut 30 minuter senare, vänder du dig upp och paniken griper tag i dig. Du är vilse!

Skrivuppgift

Skriv en kort inledning om situationen. Placera in dig själv i sammanhanget (tid och plats). Fortsätt med att beskriva känslan i ögonblicket när du inser att du är ensam. Vad tänker du på? Vad gör du? Din mobil saknar teckning och det finns inte en människa i närheten. Du inser att du är vilse och förbereder dig för en natt ute i skogen. Vad tänker du då? Skriv fram till ögonblicket du somnar. Uppgiften i punktform:

- * Placera in dig själv i ett sammanhang (tidpunkt och plats)
- * Beskriv känslan i ögonblicket när du inser att du är ensam
- * Du tvingas ensam förbereda dig för en natt i skogen

Del 2 Personbeskrivning - Inledande övningar

Använd bilderna eller leta reda på egna bilder som passar. Googla på "wanted", "efterlyst" eller "försvunnen" så hittar du bra bilder.

Hjälp oss, snälla?! HITTELÖN!

2012-11-01
Kocka är fortfarande försvunnen!
Vår älskade kattflicka försvann i somras från Strandvägen, i Kolmården. Chipmärkt. Försvinnandet är polisanmält.

500 kr FÖR NYTAGET FOTO!

NÅGONSTANS FINNS HON VÅR LILLA KATTFLICKA!

Och vi vill så gärna få hem henne innan vintern äppromer!
Kocka är vit, svart och rödbrun samt liten för sin ålder. Möjligheten finns att hon är drökgång eller har fött ungar. Trots flera tips har vi tyvärr inte lyckats hitta henne ännu. Därför erbjuder vi nu **Hittelön om 500 kr för nytaget foto av henne!** Hon är skrygg ute så försök inte att fånga henne. Mata henne gärna utomhus, så kanske hon stannar?

Vänligen ring **070-XXXXXX**

070-XXXXXX Saknad svart-vit-rödbrun katt
070-XXXXXX Saknad svart-vit-rödbrun katt
070-XXXXXX Saknad svart-vit-rödbrun katt
070-XXXXXX Saknad svart-vit-rödbrun katt
070-XXXXXX Saknad svart-vit-rödbrun katt
070-XXXXXX Saknad svart-vit-rödbrun katt
070-XXXXXX Saknad svart-vit-rödbrun katt

WANTED

JOHN WATSON
CEO, CHEVRON

FOR \$8.5 BILLION DOLLARS WORTH OF DAMAGES TO THE PEOPLES OF ECUADOR AND THE AMAZON

After an 18-year struggle, the Indigenous and rural Ecuadorians suing Chevron to force the company to clean up its oil infrastructure in the Amazon have prevailed. In a historic ruling, the court in Lago Agrio, Ecuador forced Chevron globally and ordered the company to pay \$8.5 billion to clean up its oily mess. Chevron of course immediately filed off a massive lawsuit that the Indigenous had filed and the company would appeal the decision through to through. These rulings - Ecuadorian courts at risk while Chevron sits every legal measure and dirty trick it can think of.

IF YOU HAVE INFORMATION ABOUT THIS MAN'S WHEREABOUTS, PLEASE CALL: 1- (800) 844 - 4144 or visit: ChevronIsGuilty.org

Låt eleverna fundera på typiska inslag i en efterlysning. Skriv upp elevernas iakttagelser. Visa en person som eleverna parvis skapar en efterlysning till med stöd av iakttagelserna. Skapa en "mall" som eleverna kan använda, till exempel med delarna:

- * Rubrik (namn)
- * Bilden
- * Fakta om personen (i punktform) Tänk från "topp till tå"
- * Speciella kännetecken eller utmärkande drag i personligheten
- * Bakgrund i löpande text (var personen senast sågs)
- * Kontaktinformation

Skrivuppgift

Det är sen kväll dag 1. Polisen publicerar en poster om den försvunne. Sammanställ all information på ett A4-papper. Om tillgång till digitala verktyg finns rekommenderas

www.canva.com

Alternativ del 2 - Radiosändningen

I den här delen byter vi perspektiv. Det är morgon dag 2 och du har övernattat i skogen, men om detta vet ingen annan någonting. Den här delen av din berättelse är en efterlysning som sänds i radio på morgonen.

- * Radiosändningen beskriver vad som hände vid utflykten.
- * Sändningen innehåller en personbeskrivning (av dig).
- * Sändningen innehåller uppmaningar till allmänheten att rapportera upplysningar till Polisen.

Försök att få din text att likna en radiosändning. Fundera över hur man uttrycker sig i radio. Du kommer förmodligen fram till att man uttrycker sig både tydligt och korrekt eftersom det är ett allvarligt ämne och inte underhållning.

Del 3 Miljöbeskrivning - inledande övningar

Eleverna kan använda både liknelser och metaforer i miljöbeskrivningen. Det är häftigt om eleverna lyckas levandegöra naturen och låta naturen påverka huvudpersonens humör och sinnestillstånd.

Använd liknelser och metaforer: "Skogen susar hotfullt som en kör av illvilliga röster" eller "Den kalla natten borrar sina klor i mig". Eleverna kan träna på att göra liknelser till:

* Färger (vit som snö, svart som natten, blå som himlen)

* Djur (arg som ett bi, flitig som myra)

* Natur/väder (hård som *sten*, kall som *is*)

Det är vanligt att man använder naturfenomen (t. ex stormar, regn eller torka) för att beskriva hur man känner sig. Hur känner man sig om *själen är en öken, om is bildas i ens ådror, eller om en kall vind blåser genom hjärtat*? Hitta på egna metaforer för att beskriva hur du känner dig. Börja med positiva känslor (använd värme och ljus). Sedan kan eleverna testa med negativa känslor (använd kyla, fukt och mörker).

Låt platsen bli levande genom att beskriva naturföreteelser och växter som varelser med egen vilja. Ett träd kan exempelvis "sträcka sina grenar" mot dig, en klippa "reser sig" och mörkret om natten kan "tränga sig på och sluta sig...". Låt eleverna parvis hitta på "levande natur" och skriv upp deras förslag på tavlan eller annan lämplig plats.

Bestäm tid och plats, men berätta inte var du är och vilken tidpunkt det är - låt det framkomma indirekt genom vad du ser och gör. Att göra så kallas att gestalta. För att få texten levande skriver man inte "Det är natt". Man skriver "Mörkret tränger sig in omkring mig, granarna är nu bara silhuetter och ljuden från småfåglarna har ersatts av en ödsligt hoande ugglas. De värsta ljuden är några låga morranden och skall som verkar komma från någon typ av räv". Skriv upp några tidpunkter och platser som eleverna får gestalta.

Det blir mer omväxling om personen rör sig. Brainstorma platser som personen kan tänkas komma till (till exempel övergivet hus, stig, sjö, bäck och så vidare)

Förutsättningar del 3

Det är morgon dag 2. Du vaknar upp ensam... var är du? Lokalisera dig! Titta på omgivningen. Åt vilken håll ska du gå? Du kommer inte att hitta någon person under dagen. Du kanske är hungrig och törstig? Var kan du hitta mat? Vilka läskiga och trevliga platser kommer du att komma till?

Skrivuppgift

Beskriv din första ensamma dag i skogen, från det du vaknar till du går och lägger dig.

Skrivstöd (om eleverna behöver)

Ett bra stöd är att dela upp texten i tidpunkter och platser; morgon, lunch, middag och kväll. Till exempel: Lugn morgonstund under granen (morgon), Gläntan i skogen (lunch), Läskiga grottan och de otäcka djuren (middag) och Bergets topp och stormens öga (kväll).

Del 4 Dialog - inledande övningar

Eleverna ska gestalta två karaktärers tillstånd, känslor och egenskaper. Detta kan komma fram i det personerna gör, säger eller tänker. Visa några bilder på känslotillstånd.

Låt eleverna parvis fundera på vad personerna *gör, säger och tänker*. Skriv upp förslagen på tavlan.

Förutsättningar och förberedelser del 4

Det är morgon dag 3. Skriv en dialog mellan oroliga föräldrar. Efter en sömlös natt är föräldrarna förtvivalade, trötta och irriterade. Skriv dialogen som utspelar sig vid frukostbordet. Gestalta deras känslotillstånd. Dialogen slutar med att någon av dem lämnar frukostbordet.

Den ena föräldern är apatisk. Hur visar det sig? Beskriv vad hen gör eller inte gör, hur hen låter och hur ser ut. Hela agerandet ska leda läsaren till att förstå att föräldrarna är just apatisk utan att du använder ordet.

Den andra föräldern är hysterisk. Hur visar det sig att föräldern är hysterisk? Vad säger hen, hur låter hen, hur visas det med kroppen? Hela agerandet ska visa läsaren att föräldern är just hysterisk utan att du använder ordet.

Om att skriva dialog

Texten ska vara en dialog. Man kan skriva dialog på olika sätt. Huvudsaken är att man är konsekvent, dvs att man använder samma teknik hela tiden. [Här](#) finns en genomgång som visar exempel. Det är naturligtvis tillåtet att använda sig av berättande rader mellan de olika replikerna. Det kan se ut ungefär såhär:

- Hur kan du sitta där utan att göra något? väste Einar samtidigt som han höll ut båda händerna mot sin hustru.
- Jag... , var det enda han fru yttrade innan hon åter sjönk ner i sin dvala. Hon var inte där. Det vara bara hennes kropp som satt där och mannen fortsatte att vandra fram och tillbaka över golvet.

Skrivuppgift

Skiv från att föräldrarna möts till att någon av dem lämnar frukostbordet och huset. Dialogen ska fokusera på vad som har hänt, vad föräldrarna kan/bör göra och den information som polisen hittills har gett dem (ökning pågår och att de har hittat spår).

Del 5 Dramaturgin stegras - inledande övningar

Knepet är att använda många verb, dvs det ska hända mycket. Samla verb (ord som beskriver händelser och vad någon gör) från klippet [Skogbranden i Västmanland](#). Om ni har tillgång till digitala verktyg kan ni samla orden till exempel i en gemensam Answergarden. Då kan det bli så här:

Uppmana eleverna att använda alla sinnen. Skriv några meningar till verben. Eleve exempel:
SYN: Jag tittar bakåt och ser buskarna försvinna i eldhavet.

HÖRSEL: Det sprakar högre och högre.

LUKT: Det stinker gammal brasa och lukten kommer närmare och närmare.

SMAK: Jag får en torr smak i munnen.

KÄNSEL: Det svider i ögonen.

Låt eleverna skriva egna meningar. Använd orden från den gemensamma samlingen.

Syftet är att eleverna tänka på att använda många sinnen när de skriver: syn, hörsel, lukt, smak och känsel.

Del 5 Förutsättningar

Det är dag 3. När du vaknar känner du en konstig lukt. Du vänder dig om och 500 meter bort ser du en vägg av brinnande träd. Elden kommer närmare och närmare. En helikopter söker efter dig i området. Den kommer att upptäcka dig, men kan inget göra på grund av elden.

Skrivuppgift

Skriv från ögonblicket du inser att en skogsbrand är på väg mot dig. För varje minut som går minskar hoppet och chanserna att komma undan med livet i behåll. Skriv fram till när det är som allra jävligast och hopplöst. Du får inte avslöja hur det går.

Skrivstöd

Just den här delen kan vara svår för några elever. Dels kan fantasin tryta något eftersom det börjar närma sig slutet, dels kan det vara svårt att beskriva händelseförloppet. Rita en enkel bild för att synliggöra hur eleven kan växla perspektiv mellan elden, helikoptern och den som flyr undan elden.

Ett annat sätt att underlätta är att googla fram några bilder som kan fungera som stöd, sök på "fire in the forest" eller "forest fire":

Del 6 Avsluta - inledande övningar

Bestäm dig först för vilken sorts slut du vill skriva - lyckligt, olyckligt eller öppet slut (där man inte riktigt vet hur det går, men där det antyds).

Ett knep att "dra ut på slutet" utan att skriva svaret på läsarens näsa är att "frysa ett ögonblick". Som vanligt ska du fokusera på att gestalta en karaktärs känslor, tankar och görande. Det tränar vi på genom att skriva till ett filmklipp. Titta på ett klipp i taget. Skriv den första texten gemensamt och den andra kan eleverna skriva parvis. Fokus ligger på vad en karaktär *gör, säger och tänker*.

[Lyckligt slut](#) (skriv ur kvinnans perspektiv)

[Olyckligt slut](#) (skriv ur mannens perspektiv)

Del 6 Förutsättningar

Det är kväll dag 3. Föräldrarna är på samlingsplatsen för räddningsinsatsen. 100-tals brandmän, poliser och ambulanspersonal gör sitt yttersta för att hitta dig och släcka branden. Föräldrarna får fortlöpande information om läget i skogen.

Skrivuppgift

Beskriv ur föräldrarnas perspektiv vad som händer, samt hur de agerar och känner inför situationen. Mitt i texten får föräldrarna ett meddelande om du har klarat dig eller inte. Försök att gestalta beskedet genom att beskriva hur meddelandet tas emot. Avsluta hela berättelsen med att avslöja om du har klarat dig... eller inte!

Lgr 11 Förmåga

Formulera sig i skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer.

Centralt innehåll

Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapade av texter där ord, bild och ljud samspelar.

Kunskapskrav (åk 9)

Eleven kan skriva olika slags texter med **god** språklig variation, **välutvecklad** textbindning, samt **väl** funderande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. De berättande texter eleven skriker innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **komplex** uppbyggnad. Dessutom kan eleven /.../ utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett **väl** fungerande sätt.